

DR. UJHELYI IMRE

1866–1923

Okleveles gazda, állatorvosdoktor, a magyaróvári Gazdasági Akadémia tanára, igazgatója (1893–1919). Mint agrártudós iskolateremtő egyéniség, tanár, akadémiai igazgató, állatnemesítő, -tenyésztő, állatorvos, szövetkezeti szervező, a tejtermelés és -feldolgozás tudományos kutatója maradandót alkotott. Jelentős szerepet játszott a szarvasmarha-gömőkór elleni védekezésben.

Ujhelyi Imre 1866. január 12-én Dunapatajon született. Sziksógyűjtő és szódagyártó apját már 13 éves korában elvesztette. A tehetséges fiút nővérének férje, Eötvös Károly Lajos taníttatta Kalocsán, majd Szekszárdon. 1884-ben Baján érettségizett, majd a magyaróvári Gazdasági Akadémia 100 forintos ösztöndíját élvező, jeles rendű hallgatója lett. 1886. július 24-én kitűnő minősítésű oklevelet szerzett, és a Károlyi grófok nagykárolyi birtokán lett írnok. Betegsége miatt gyakorlati pályáját megszakítva 1887-ben a budapesti M. kir. Állatorvosi Tanintézetbe iratkozott be, és 1889. február 25-én állatorvosi oklevelet szerzett. 1889 tavaszán a szentimrei (Somogy megye) állami földműves iskola ösztöndíjas tanára, ősszel már a magyaróvári Gazdasági Akadémia állatgyógyászat előadója volt. Mezei jogászként az államtudományi doktorátus egyik szigorlatát is letette, azonban betegsége és sok munkája miatt a tanulmányait nem tudta befejezni. A Gazdasági Akadémia állatgyógyászati tanszékén 1893-ban véglegesítették.

1896-ban rendkívüli, 1898-ban rendes tanárrá nevezték ki. 1894-ben Ausztriában, Svájcban, Dél-Németországban a szarvasmarha-tenyésztést, a tejtermelést és -feldolgozást, valamint az egyesületi-szövetkezeti élet kérdéseit tanulmányozta. Beszámolóját könyv alakban is megjelentette. Három évvel később Dániában és Svédországban is járt, és megismerkedett Bang professzor szarvasmarha-tuberculosis elleni védekezési kísérleteivel.

A gabonakonjunktúra hatására a nagyméretű legelőfeltörések, az aszályos évek, az ismétlődő szarvasmarhavészek miatt lehanyatlott a külterjes állattenyésztés. Világossá vált, hogy a parasztság felemelkedése az intenzív, belterjes, istállózott állattenyésztés, a tejtermelés fellendítésével lehetséges. Ennek érdekében a Gazdasági Akadémia 30 éves tanára már 1896-ban megszervezte a Magyaróvári Szarvasmarha-tenyésztő Egyesületet 2000 taggal, és az állományt pirostarka bikákkal tejtermelő állománnyá nemesítette. Az igényesebb állatok takarmányozását a lóhere-, a lucerna-, a takarmányrépa-termelés fejlesztésével, minőségi vetőmagokkal való ellátásával biztosította. Megszervezte a tejszövetkezeteket, feldolgozó tejházakat épített. A több mint tízszeresére növelt tejmennyiségből színskultúrával készített vaj, valamint az óvári és az ilmici sajt munkájukat világszerte ismertté tette. Az 1903-ban létesített Magyaróvári Tejkísérleti Állomás Ujhelyi Imre vezetésével – kutatásain túlmenően – tejjgazdasági gépek és eszközök kifejlesztésével, terjesztésével korszerűsítette a tejfeldolgozást, miközben a termelést is állandóan ellenőrizte.

Maradandót alkotott az állatgyógyászatban is. Bang professzor eljárását Robert Koch felfedezésének ismeretében korszerűsítette, és a tuberculin-próbára reagáló tehének borjait dajkaságba adta egészséges tehénekhez, megvalósítva a mesterséges felnevelés módszerét.

Ujhelyi korának kimagasló agrártudósa és gyakorlati szervezője, kiváló tanár és oktatásszervező is volt. Hirdette: „Az iskola csak szerve a művelődésnek, amelybe a tanár adja a tartalmat: az erőt és a lelket”. Az iskolák értékét mindenütt a tanárok értéke adja meg. Ujhelyi állatbonc- és élettant, állatgyógyászatot, állatkereskedést tanított. Korszerűsítette az állatgyógyászati tanszék felszerelését, megírta az *Állatgyógyászat* című tankönyvét. Reformtörekvései révén a Gazdasági Akadémia az 1906/07-es tanévtől kezdve hároméves lett. Ujhelyinek 30 éves tanársága idején mintegy 2000 hallgatója volt. Az oktatók feladatává tette a rendszeres kutatómunkát és részvételüket a gyakorlatban. Munkásságának iskolateremtő hatása nagyszámú követőre talált tanítványai körében. Csupán néhány közülük: Konkoly Thege Sándor, Schandl József egyetemi tanárok, Surányi János akadémikus.

Tevékeny és teremtő erejének javát a parasztság gazdasági felemelkedésének szentelte. Mindig a közérdek, főleg a kisember érdeke vezette. Schandl

professzor írta róla: azt, hogy állattenyésztésünk 10–15 év alatt behozta fél évszázados lemaradását, elsősorban Ujhelyi Imrének köszönhetjük.

Legnagyobb elismerését tanári működésének 25 éves jubileumán kapta, 1914-ben. A március 28-án tartott akadémiai ünnepség számos tisztelője révén spontán országos ünnepléssé vált, több mint ezer táviratot kapott, verses episztolával köszöntötték, Levél község a Gangl bika kikészített bőrét és díszpolgári oklevelet nyújtott át az ünnepeltnek. 1914. május 12-én megkapta az osztrák császári Ferencz József-rend tiszti keresztjét. Külön kitüntetést kapott a Magyaróvári Szarvasmarha-tenyésztő Egyesülettől.

1923. március 21-én halt meg.

Halála után mintafalujában, Levélen a községháza falában állították fel mellszobrát. A magyaróvári Gazdasági Akadémia udvarán 1936-ban mellszobrát, Pátzay Pál alkotását avatták. 1973-ban Dunapatajon állítottak szobrot tiszteletére.

Születése 100. évfordulóján a Mezőgazdasági Múzeumban, halálának 50. évfordulóján Dunapatajon rendeztek Ujhelyi-emlékkiállítását. A Magyar Agrártudományi Egyesület kezdeményezésére 1955-ben létesített Ujhelyi Imre-emlékérmet kezdetben az állattenyésztésben élenjáró szakemberek kapták. Később a szaktárca (MÉM) a kitüntetettek körét kibővítette, majd a földművelésügyi miniszter rendelete alapján 2003 óta az elismerést Ujhelyi Imre-díjként adományozza a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban élenjáró szakemberek részére.

Nevét Mosonmagyaróvárrott iskola és utca, Levélen tér, Szentlőrincen (Baranya megye) a mezőgazdasági, Csermajorban (Győr-Moson-Sopron megye) a tejipari szakiskola őrzi. A burgenlandi Neusiedel am See-beli múzeumban látható életnagyságú fénykép aláírása (németül): „Ujhelyi Imre, a burgenlandi tejszövetkezetek megalapítója”.

Irodalom

Kecskés Sándor–Mikó Kovács Miklós: *Ujhelyi Imre 1866–1923. Egy neves állattenyésztő élete és munkássága*. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1978. 205 p.

Vörös Antal: *Óvár, Óvár... A Mosonmagyaróvári Agrártudományi Főiskola 150 éve*. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1968. 223 p.

Kecskés Sándor: Emlékezés Ujhelyi Imrére, halálának 70. évfordulóján. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1994. 49. 8. 506–507.

Mészáros János: Ujhelyi Imre úttörő szerepe a szarvasmarha-gümőkór elleni védekezésben. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1974. 29. 1. 41–44.

Zsigmond László: Megemlékezés Ujhelyi [Ujhelyi] Imréről születésének 90. évfordulóján. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1957. 12. 1–2. 48–51.